

СРОДНА ПРАЦЯ ІГОРЯ ПИЛАТЮКА

Якою б об'ємною не поставала діяльність Ігоря Михайловича Пилатюка, навіть із короткої сухої офіційної інформації: музикант-скрипаль, диригент, педагог, науковець, громадський культурний діяч, що реалізував десятки престижних міжнародних проєктів, ректор Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка від 1999 року, член-кореспондент Національної академії мистецтв України (2009), народний артист України (1998) професор (2001), все ж є в цьому об'ємному переліку „серцевина”, з котрої проростають всі інші його досягнення, титули і перемоги.

Ця серцевина, а точніше, „сродна праця” за Г. Сковородою – це скрипкова педагогіка, великий талант викладача, який не тільки виховав понад тридцять лауреатів міжнародних і всеукраїнських конкурсів, а й кожного зі своїх учнів зумів сформуванати як ретельного професійного музиканта. Відносно класу скрипки Ігоря Пилатюка в Львівській національній музичній академії ім. М. Лисенка з повним правом можна застосувати визначення „виконавська школа”, адже кожен з його вихованців переймає від педагога ряд характерних художньо-інтерпретаційних прийомів, за якими безпомилково – попри яскраву індивідуальність самих молодих скрипалів – вгадується ґрунтовна вдумлива, своєрідна за естетичними і образними параметрами педагогічна основа школи Ігоря Михайловича.

Тут слід підкреслити, що і він сам отримав прекрасну фахову освіту, осягаючи таємниці майстерності скрипкової гри в дуже різних вимірах. Спочатку його заохотив до „цариці інструментів” батько, музикант-самоук, який перейняв традиції українських народних музикантів з їх невичерпною імпровізаційною фантазією, здатністю повністю розчинятися у звуковій стихії. Від батька Михайла Ігор успадкував сприйняття скрипки як символу пульсуючого дихання життя, особливого родинного тепла, витвореного радістю музикування. Професійні основи скрипкової гри він опановував під керівництвом Олександра Татаринцева, одного з найавторитетніших педагогів не лише Тернопільського музичного училища, а й всього західного регіону України. Завершення своїх „скрипкових університетів” майбутній народний артист отримав у Богдана Каськіва, спадкоємця європейського досвіду, в свою чергу вихованця П. Макаренка. Отож, вже саме формування Ігоря Пилатюка як музиканта складалось у взаємодії різних напрямів, наче сама доля провадила його до найважливішого вибору: зосередження на педагогічній кар'єрі.

Звісно, у стислій статті, тим більше теоретику, а не скрипалеві-виконавцю, не просто вловити всі тонкощі і нюанси індивідуального педагогічного почерку визнаного не лише в Україні, а й в Європі фахівця. Але, можливо, у цьому є свої переваги, оскільки статус теоретика дозволяє побачити більш загальні гуманістичні, культурологічні, психологічні прикмети педагогічного феномену Ігоря Пилатюка.

Хотілося б почати з головного – цілковитої відданості, виняткового внутрішнього, сердечного горіння в заняттях з учнями. А це якраз і складає, за Сковородою, сутність „сродної праці”, щодо якої геніальний філософ вважав, що кожна людина має схильність до певного виду праці, і що щастя полягає в тій справі, до якої людина має природні нахили. У тому сенсі Ігор Пилатюк справді щаслива людина, бо все життя займається тією справою, яку найбільше любить, і часто повторює улюблену фразу, неначе в продовження філософських роздумів Сковороди: *„Щастя – це коли з радістю йдеш на роботу і з радістю повертаєшся з неї додому”*.

Пригадую одну нашу довірчу розмову, в якій Ігор Михайлович – мій колега і товариш ще зі студентських років – після обговорення різних амбітних і дуже непростих для здійснення планів, раптом з особливим нетерпінням серця промовив: *„А я таки найбільше люблю працювати з учнями. Ось що мене ніколи не втомлює і не дратує”*. І це не пуста фраза, а щире і переконане зізнання: і родина, і колеги, і співробітники прекрасно знають, що турбувати „шефа”, коли він працює зі студентами, не дозволено нікому в жодному випадку, з жодного найважливішого приводу, тому що для нього немає нічого важливішого за священнодійство навчання гри на скрипці.

За психологічним типом Ігор Пилатюк об’єднує характеристики кількох типів педагогічного таланту. Провідним видається тип педагога-батька, за яким у ставленні до учня переважає розуміння його особистості, міри і специфіки його таланту, а відтак – розвитку всіх переваг і мінімізації всіх недоліків, які педагог, як справжній батько, вміє повернути у площину досягнень. І як справжній батько він з великою теплотою і турботою дбає і опікає своїх учнів. Що зовсім не виключає вимогливості, а часом – і гострої критики своїх вихованців.

Із-за цього можна стверджувати в ньому і риси психотипу педагога-тирана. Проте ця „тиранія” не лише виправдана, а й цілком закономірна: адже вона викликана повною самопопсвятотою Музиці, в якій не допускається поверховість, нехтування деталями, розмитість форми, бруд, неточність. Інтерпретація має право бути індивідуальною, але не має права бути недбалою. У цьому Пилатюк дійсно

виявляється „тираном”, зате і результат себе повністю виправдовує. Коли відбувається концерт його класу, то, продовжуючи метафору „педагога-батька і родини”, студенти справляють враження добре доглянутих, дбайливо і з любов’ю виплеканих його дітей. Кожен твір у їх виконанні звучить цілком художньо виправдано і цілісно, продумана і вивершена кожна фраза, слушно розставлені всі акценти, збалансована емоційна палітра. І водночас кожен учень-виконавець дуже яскраво і послідовно проявляє свою індивідуальність: відкрито експресивну і засновану на полярних драматичних контрастах – у Анастасії Пилатюк, субтельно самозаглиблену – у Олександра Семчука, блискучу з певною долею екстравагантності – у Назарія Пилатюка, стриману, класично виважену і врівноважену – у Федеріко Касіка, цілеспрямовану і трохи гордовиту – у Марії Ткачик, дивовижно проникливу і водночас по-дитячому безпосередню – у Василя Заціхи. Цей ряд можна продовжувати до тих понад ста випускників, якими слушно пишається їх наставник, однак, і перелічені імена достатньо переконливо репрезентують неповторність виконавського образу у поєднанні з міцними засадами „школи”.

Водночас „школу Пилатюка” не можна трактувати як синонім консервативності, застиглості, з чим нерідко асоціюється саме поняття „школи”. Навпаки, вся педагогічна діяльність Ігоря Михайловича спрямована на відкриття нових обріїв, реалізацію нових цікавих проєктів, що змушують і його самого, і його студентів постійно йти в ногу з часом, вчить мислити нестандартно. Згадаю тут лише один приклад: проєкт „П’ять концертів Мирослава Скрика”, в якому брали участь його учні, демонструючи і своє індивідуальне бачення музики видатного українського композитора сучасності, і отриману в школі свого наставника бездоганну професійну підготовку.

Його учні постійно випробовують себе в дуже різних іпостасях і площинах виконавської творчості: в камерному ансамблі і в оркестрах, в яких часто виступають як солісти, в своєрідних популярних „дайджестах академічної музики”, що збирають повні зали і приваблюють найширшу і цілком непрофесійну публіку, в монографічних програмах, які представляють творчість однієї епохи з різних позицій.

І тут знову повертаємось до поняття „сродної праці”. Вона завжди креативна, шукає нових невторованих шляхів, жива і відкрита до спілкування з усім світом. Оця жива творчість педагогічної діяльності Ігоря Пилатюка дозволяє йому протягом більш ніж тридцяти років залишатись молодим викладачем з усіма перевагами професійної молодості: захопленістю, емоційною наповненістю, нестандарт-

ністю мислення, інтересом до всього нового, невтомністю і неповторністю, спрямованістю в майбутнє.

А ще і його самого, і його учнів відрізняє закоріненість у традиції галицької музичної культури, плекання тієї вельми виразної манери, яка була породжена всім історико-духовним комплексом життя краю. Проектуючи суть цієї традиції на принципи скрипкового виконавства і педагогіки, Ігор Михайлович колись дуже влучно зауважив: „*Хочеш виховати музиканта – виховай віртуоза*”. У сучасному протиставленні „поверхово-ефектного віртуоза – глибокого музиканта-філософа”, що нерідко зустрічається в критичній літературі, таке твердження досвідченого авторитетного педагога може видатись дещо парадоксальним. Проте насправді в цьому твердженні немає нічого недоречного, оскільки він повертається до первинного поняття віртуозності: „virtu” в перекладі з латини означає „доблесть”. Лицарська доблесть стосовно музики, спрямованість до технічної досконалості як підстави до повноцінної, багатой, вільної інтерпретації кожної музичної ідеї була і повинна залишатись ідеалом виконавської творчості. І цю доблесть Ігор Пилатюк якнайбільш ретельно плакає в alma mater, де основи скрипкової віртуозності як невід’ємної риси справжнього музиканта заклав майже двісті років тому славетний польський скрипаль, успішний суперник Паганіні, Кароль Ліпінський, а продовжили численні талановиті вихованці. Один з них – учень Жака Тібо – Юрій Крих безпосередньо передав таємниці своєї майстерності молодому скрипалеві, початківцю-викладачеві Івано-Франківського музичного училища, Ігорю Пилатюку. А той вже зумів її переосмислити, перейнятись шляхетною метою „духовної доблесті” скрипкової гри і нести протягом усього подальшого життєвого і творчого шляху.

Звісно, в майбутньому ще буде написана об’ємна науково-методична праця, яка підсумує найважливіші досягнення культурно-історичного явища, яким, поза сумнівом, є „школа Пилатюка”. Проте подані вступні міркування про „дух і букву” педагогічного таланту героя цієї статті мають послужити імпульсом до усвідомлення певних надто важливих перспектив розвитку скрипкового мистецтва в Україні, шляхів оновлення виконавської педагогіки, до розуміння єдності національних традицій і живого дихання сучасності. Адже Ігор Михайлович Пилатюк зумів напрочуд влучно вибудувати фундамент своєї школи, тонко і проникливо збагнути духовні потреби сучасної публіки і виховати плеяду учнів, що піднялись на Олімп музичного мистецтва.